

Sporcuların Yaralanma Kaygılarının Saldırıcılık ve Öfke Düzeylerinin İncelenmesi

The Effect of Athletes' Injury Concerns on Aggression and Angry Levels

Mustafa Barış SOMOĞLU¹, Ahmet Yılmaz ALBAYRAK², Serdar TAŞKIN³, Sevim TAŞKIN⁴

ÖZ

Sporda yaralanma kaygısının sporcular üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Yaralanma kaygısı bulunan birey saldırganlık, öfke gibi istenmeyen davranışlar sergileyebilir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı sporcuların yaralanma kaygılarının saldırganlık ve öfke düzeylerine etkisini belirlemek ve belirlenen değişkenler açısından incelemektir. Mevcut araştırmada kesitsel-tarama yöntemi uygulanması öngörülmüştür. Araştırmanın örneklemini kolay örneklem belirleme yöntemiyle, 2022-2023 yılları arasında aktif olarak spor yapan 85 (%32)'si kadın ve 181 (%68)'i erkek olmak üzere toplam 266 sporcu oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama araçları olarak "Sporda Saldırıcılık ve Öfke Ölçeği" ve "Spor Yaralanması Kaygı Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizi için betimsel istatistik, t-Testi, tek yönlü varyans analizi ANOVA ve korelasyon testi kullanılmıştır. Analizlerin uygulanabilirliğine basıklık ve çarpıklık değerleri göz önünde bulundurularak karar verilmiştir. Araştırmaya katılım sağlayan sporcuların spor yaralanma kaygıları ile saldırganlık ve öfke puanlarının ortalamasının altında olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların spor yaralanma kaygıları ile saldırganlık ve öfke puanları belirlenen değişkenler açısından incelendiğinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Diğer önemli bir sonuç ise, spora yaralanma kaygısı ile sporda saldırganlık ve öfke arasında pozitif yönlü (0,523) orta düzeyde anlamlı ilişki olmasıdır. Ayrıca, sporcuların saldırganlık ve öfke davranışlarını yordama da (%27) sporcuların yaralanma kaygılarının önemli rolü olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, sporcuların yaralanma kaygı düzeyleri arttıkça saldırganlık ve öfke davranışlarının arttığıdır.

Anahtar Kelimeler: Saldırıcılık, Öfke, Yaralanma, Kaygı, Sporcu.

ABSTRACT

Injury anxiety in sports has important effects on athletes. An individual with injury anxiety may exhibit undesirable behaviors such as aggression and anger. In this regard, the aim of the study is to determine the effect of athletes' injury concerns on their aggression and anger levels and to examine it in terms of the determined variables. In the present study, it is envisaged to apply the cross-sectional-screening method. The sample of the research consisted of a total of 266 athletes, 85 (32%) of whom were women and 181 (68%) of whom were men, actively playing sports between 2022-2023, using the easy sampling method. "Sports Aggression and Anger Scale" and "Sports Injury Anxiety Scale" were used as data collection tools in the study. Descriptive statistics, t-Test, one-way analysis of variance ANOVA and correlation test were used for data analysis. The applicability of the analyzes was decided by considering kurtosis and skewness values. It was determined that the sports injury concerns, aggression and anger scores of the athletes participating in the research were below average. When the participants' sports injury concerns, aggression and anger scores were examined in terms of the determined variables, significant differences were detected ($p < 0.05$). Another important result is that there is a positive (0.523) moderately significant relationship between sports injury anxiety and sports aggression and anger. Additionally, athletes' injury concerns play an important role in predicting athletes' aggression and anger behaviors (27%). As a result, as the injury anxiety levels of the athletes increase, their aggression and anger behaviors increase.

Keywords: Aggression, Anger, Injury, Anxiety, Athlete.

Bu çalışma "9th International Congress on Humanities and Social Sciences in a Changing World" kongresinde sözel bildir olarak sunulmuştur.

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, barissomoglu@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5811-384X>,

² Dr. Öğretim Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Spor Yöneticiliği Bölümü, ahmetyilmazalbayrak@hotmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3345-6579>

³ Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni, Gümüşhane Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, Lisansüstü Öğrenci, staskin129@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4668-6453>,

⁴ Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni, Gümüşhane Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, Lisansüstü Öğrenci, sevintaskin029@gmail.com, Gümüşhane, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-9805-5823>

İletişim / Corresponding Author: Mustafa Barış SOMOĞLU
e-posta/e-mail: barissomoglu@gmail.com

Geliş Tarihi / Received: 02.07.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 23.09.2023

GİRİŞ

İlkel yöntemlerle başlayan spor, gün geçtikçe toplumdan topluma farklılık göstermek şartıyla dinsel, savaş amaçlı ve prestij elde etmek için belirli grupların hükümdarlığında devam etmiştir. Rönesans ve özellikle batı toplumlarında gerçekleşen sanayi devrimi ile toplumlarda yaygınlaşan spor; politika, ırkçılık, şiddet, propaganda, eğitim, profesyonellik, hukuk, turizm, sağlıklı yaşam, boş zaman ve uluslararası ilişkiler ekonomi gibi toplumun yaşamına entegre olmuş ve devamlı olarak genişleyen hayatın vazgeçilmez bir parçası haline bürünmüştür.¹ Son dönemlerde sportif performans, spor politikalarının değişmesi,² prestij, ekonomik kazanç ve politik bir araç olarak değerlendirilmesine neden olmuştur ve bu değişim en çok sporcuları etkilemiştir.³ Spor genel amaçlarından uzaklaşıp fırsatların kazanımlara dönüşeceği bir yapıya bürünmüştür.⁴ Sporun getirisinden (siyasi, ticari) dolayı, ahlaki değerlerin göz ardı edilerek spor felsefesi, kültürü ve amacına uygun olmayan, mutlaka kazanma hırısı çabasına dönüşmüştür.⁵ Dolayısıyla sporcuların, kazanmaya odaklı, ruhsal ve toplumsal baskı ile birlikte sporcuları uygun olmayan öfke ve saldırganlık tutumları geliştirmesine sebep olmuştur.⁶ Hâlbuki bütün bunların aksine spor felsefesi, kültürü ve ahlaki değerlerin ön planda olduğu bir yarışma ortamı sporculardan beklenmektedir.

Spor ortamı, fiziksel temasın ve sözel etkileşimin yoğun olduğu spontane gelişen ve sosyalleşmenin gerçekleştiği zemindir.⁷ Bu ortamda spor, bireylere birçok olumlu duygu davranış ve düşünce (adil olma, fair play, sportmenlik duygusu, takım ruhu, birlikte hareket etme, dayanışma, işbirliği, ahlaki değerler oluşturma gibi) kazanımına aracı rol yaptığı düşünülmektedir.⁸ Fakat bu kadar olumlu gelişime aracılık eden spor ortamı, yaygın şekilde karşımıza spor ruhuna ve amacına aykırı davranışlar gözükmekte ve insanların spora bakış açısını olumsuz etkileyen duygu, düşünce ve önyargılara neden olmaktadır.⁹ Spor ortamı, sporcuların spor ruhuna uygun, öfke ve saldırganlık

davranışlarından uzak bir çevreye dönüşmelidir.

Sporda öfke ve saldırganlık terimleri incelendiğinde; spor ortamında sporcuların çevresindekilere göstermiş olduğu her türlü sözlü ve fiziki eylem saldırganlık olarak değerlendirilmektedir.¹⁰ Diğer taraftan öfke; sinir sistemi ile ilişkili olan doğal bir tepki olarak atfedilmektedir.¹¹ Dolayısıyla araştırmacılara göre yargılanmaması gereken doğal bir tepkidir.¹² Dahası, mutlu olmak gibi doğal bir sonuçtur.¹³ Öfkenin problem oluşturması davranışa dönüşmesi ile değerlendirilir.¹⁴ Oyun kuralları içinde müsabaka esnasında yapılan, rakibi hedeflerine ulaşmasını engellemek adına sergilenen davranışları saldırganlık olarak nitelendirmemek gerekir.¹⁵ Bunun yanı sıra öfke ve saldırganlık kavramı çoğu zaman aynı terimlerleymiş gibi düşünülmektedir.¹⁶ Fakat öfke, genel olarak saldırganlığın öncü belirtisidir.¹⁷ Öfke; kabullenememe veya benimseyememe gibi durumlarda ortaya çıkan, karşıtlık, hoşnutsuzluk duygusuna yol açan duygu durumudur.¹⁸ Spor ortamında meydana gelen kontrol edilememiş agresif davranış ve öfke istenmeyen sonuçlar doğurabilir.¹³ Sporun her alanında ve kategorisinde meydana gelebilen öfke ve saldırganlık, tüm yaş kategorisinde yer alan sporcuları etki altına alabilir.¹⁹ Dolayısıyla sporcuda yaşanan bu psikolojik olumsuz durum, çevresine ve kendine zarar vermektedir.

Araştırmaya konu olan diğer bir kavram ise sporcuların yaralanma kaygılarıdır. Kaygı, kişilerin yaşamlarında önüne çıkabilecek olumsuz durumlarla karşılaşma düşüncesinden kaynaklanan, çatışma yaşadığı, karasız kaldığı durumlarda göstermiş olduğu tepkisel bir durumdur.²⁰ Spor yaralanma kaygısı ise; spor ortamlarında karşılaşabileceği olumsuz durumlar karşısında gösterdiği tepki olarak tanımlanabilir. Spor yaralanma kaygısı taşıyan sporcular, sporculuk süresince yaşadığı sakatlıklar, bu sakatlıkların ciddiyeti,

spora tekrar başladığında sakatlıkta geçen sürenin miktarı ve farklı yaralanma çeşitleri yaşama geçmişine bağlı değişik unsurlardan sporcu etkilenebilir.²¹ Sakatlık sonrası sporcunun iyileşme sürecinden sonra tekrar spor yaşantısına geri dönmelerinin verdiği sevinç, bir taraftan da tekrar yaralanma yaşama kaygısı gibi durumlar sporcuda ikilem yaratabilmektedir.²² Yaralanma sonrası bir sporcuyu fiziksel olarak iyileştirilebilir, fakat zihinsel olarak geri döndürmede konusunda sporcunun olumsuz kaygıları spor yapmaya hazır olmadığı yönündedir.²³ Ekizoğlu ve Sever (2023) ön çapraz bağ ameliyatı olan sporcularla yaptıkları çalışmalarında sakatlık yaşayan sporcuların tekrar yaralanma endişe yaşadığını ve bu düşüncenin sınırlarını yıpratıldığını ifade etmişlerdir.²⁴ Spor yaralanmalarında önemli olan faktörlerden bir olan psikolojik etkenler sporcunun yaşadığı kaygı ve depresyon yoğunluğu ile sporcuyu daha agresif, saldırgan davranışlara sürükleyerek yaralanma riskine sokabilmektedir.²⁵ Bu durum karşısında sporcunun psikolojik durumu takip edilerek oluşabilecek muhtemel risklerin engellenmesi konusunda tedbirli olunmalı ve çalışmalar.²⁶

Yabancı ve yerli literatür incelendiğinde katılımcıların saldırganlık ve öfke^{13,17} ve sporda yaralanma kaygısı^{27,28,29,30} ile ilgili

çalışmalar mevcuttur. Bu iki konu başlığını sporcular üzerinde inceleyen bir araştırmaya literatürde rastlanılmamış olması çalışmaya yön vermiştir. Bu düşüncelerden hareketle sporcularda yaralanma sonucu oluşan kaygının, saldırganlık ve öfkeye neden olduğu varsayılmaktadır. Dahası, yaralama kaygısı olan sporcunun kendine zarar verebileceği düşünülmektedir. Araştırmalar, kaygısı yüksek olan sporcuların daha ağır yaralanmalara maruz kaldığını ortaya koymuşlardır.³¹ İkinci boyutu ise araştırmamızın varsayımı olan yaralanma kaygısının, öfke ve saldırgan davranışlara dönüşerek hem kendine hem de çevresindekilere zarar verebileceği düşüncesidir. Bu durum aslında sporcunun kariyerine, performansına ve gelecek spor hayatına zarar verirken bir taraftan da takımın performansını düşürme ihtimali söz konusu olabilir. Bu bağlamda araştırmanın amacı sporcuların yaralanma kaygılarını, saldırganlık ve öfke düzeylerini belirlemek, aralarındaki ilişkiyi ortaya koymak ve bazı demografik özellikler açısından karşılaştırmaktır. Spor ortamını olumsuz etkileyen saldırgan ve öfkeli davranışların engellenmesi, yaralanma kaygılarının azaltılması, sağlıklı bir spor ortamı oluşturulması ve sürdürülmesi adına çalışma sonuçlarının literatüre önemli katkıları olabileceği ön görülmektedir.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Modeli

Mevcut çalışma, nicel yaklaşım perspektifinde ele alınmıştır. Nicel yaklaşım, nesnel ve ölçülebilir verilerin toplanması, analiz edilmesi ve yorumlanması amaçlar. Araştırmacılar, bu yöntemi kullanarak hipotezleri test edebilir, ilişkileri belirleyebilir ve sonuçları genelleştirebilirler. Nicel yaklaşım çerçevesinde sıklıkla kullanılan, evren veya evrenin bir parçası ile tüm evren hakkında bir görüşe varmak için kullanılan kesitsel-tarama yöntemi ile yürütülmüştür.³²

Evren ve Örneklem / Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini 2022-2023 eğitim öğretim yılında Gümüşhane ilinde aktif spor yapan lisanslı sporculardan oluşan toplam 266 katılımcıdan oluşturmaktadır. “Kolay Örneklem Yöntemi” ile örneklem seçilmiştir. Bu yöntemle ile zaman, kolay ulaşılabilirlik ve maddi açıdan tasarruf yapılmıştır.³² Araştırmaya katılım sağlayan bireylerle ilgili demografik bilgileri oluşturan değişkenlere ait yüzdelik ve kişi sayısına yer verilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırmanın Grubuna Ait Demografik Dağılım

Değişkenler	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	85	32,0
	Erkek	181	68,0
Yaş	14-17	107	40,2
	18-21	74	27,8
	22-25	54	20,3
	26 +	31	11,7
Spor yapma yılı	1-3	103	38,7
	4-6	72	27,1
	7-9	43	16,2
	10 +	48	18,0
Spor Branşı	Bireysel	103	38,7
	Takım	163	61,3
Gelir Düzeyi	Düşük	65	24,4
	Orta	159	59,8
	Yüksek	42	15,8
Haftalık Antrenman Sıklığı	1	51	19,2
	2	56	21,1
	3 +	159	59,8
Günlük Antrenman Sıklığı	1	74	27,8
	2	129	48,5
	3 +	63	23,7

Veri Toplama Araçları

Kişisel bilgi Formu: Katılımcıların yaralanma kaygısı, saldırganlık ve öfke durumlarını belirlenen demografik bilgiler açısından değerlendirmek için oluşturulan kişisel bilgi formu yer almaktadır (Tablo 1).

Saldırganlık ve Öfke Ölçeği (SSÖÖ): Maxwell ve Moores (2007)'un sporcuların saldırganlık öfke düzeylerini belirlemeye yönelik geliştirdiği ölçek, Gürbüz, Kural ve Özbek'in (2019) çalışmaları ile Türk kültürüne uygunluğu sağlanmıştır.^{3,33} Ölçek 5'li likert modelinde olup sorulara katılım olumsuzdan (kesinlikle katılmıyorum) olumlu yöne (tamamen katılıyorum) doğru sıralanmıştır. Ölçekte 12 ifadeye yer verilmiş, bu ifadeler saldırganlık (6 ifade) ve öfke (6 ifade) olmak üzere iki farklı boyutta oluşturulmuştur.

Spor Yaralanması Kaygı Ölçeği (SYKÖ): Caz, Kayhan ve Bardakçı'nın (2019) çalışmaları ile literatüre kazandırılan "Spor Yaralanması Kaygı Ölçeği (SYKÖ)", altı boyutlu ve toplam 19 maddeden oluşmaktadır.³⁴ Ölçekte yaralanma kaygısını

belirlemek için verilen cevapların yüksek olası yüksek yaralanma kaygısını göstermektedir. Ölçek sorularında ters madde yer almamaktadır.

Verilerin Analizi

SPSS 25.0 ile analize tutulan verilerde öncelikle verilerin analizine uygunluğu test edilmiştir. Bu doğrultuda Kolmogorov-Smirnov testleri uygulanmış fakat verilerin uygunluğu test edilememiştir. Diğer bir uygunluk parametresi olan basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiş analize uygun (-1.5 ile +1.5 arasında) olduğuna karar verilmiştir.³² Normallik varsayımı sonucu diğer parametrik testler (betimsel istatistikler, t-Testi, tek yönlü varyans analizi, korelasyon ve regresyon) uygulanmıştır.

Araştırmanın Etiği

Araştırma veri toplama prosedürünü başlatmak amacıyla ilk olarak "Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu" kurulundan etik kurulu onay raporu (05.03.2023 tarih ve 2023/2 sayılı toplantısında görüşülmüş E-95674917-108.99-169167 sayılı yazı) alınmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo 2’de Spor Yaralanması Kaygı Ölçeği (SYKÖ) ve Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği (SSÖÖ) toplam ve alt faktörlerinden elde ettikleri puanlar incelendiğinde +1.5 ve -1.5 arasında basıklık ve çarpıklık değerler alarak normal dağılım gösterdiği ve verilerin parametrik analiz yöntemlerine uygun olduğu görülmüştür. SYKÖ alt faktörleri puanları incelendiğinde ortalama (acı çekme kaygısı) ve ortalamanın altında (diğer boyutlarda) yaralanma kaygısı gösterdikleri saptanmıştır. Katılımcıların yaralanma kaygıları en yüksek acı çekme kaygısı (3.04±1.0) boyutunda en düşük ise zayıf algılama kaygısı (4.59±0,48) boyutunda kaygı taşımaktadırlar. Katılımcılar SSÖÖ alt faktörleri öfke boyutunda ortalama düzeyde öfke puanına (3,14±0,89) sahiplerken; saldırganlık boyutunda ortalamanın altında saldırganlık puanlarına(2, 29±0,95) sahiptirler. Katılımcılar SYKÖ ve SSÖÖ genelinde ortalamanın altında yaralanma kaygısı, saldırganlık ve öfke sergilemişlerdir.

Katılımcılar SYKÖ ve SSÖÖ genelinde ortalamanın altında yaralanma kaygısı, saldırganlık ve öfke sergilemişlerdir. SYKÖ alt faktörlerinden acı çekme kaygısı boyutunda ortalamanın üzerinde yaralanma

kaygısı tespit edilmiştir. Katılımcılar SSÖÖ alt faktörleri öfke boyutunda ortalama düzeyde öfke puanına (3,14±0,89) sahiplerken; saldırganlık boyutunda ortalamanın altında saldırganlık puanlarına (2,29±0,95) sahiptirler. Bu bulgular, katılımcıların saldırganlık, öfke, spora yaralanma kaygılarının düşük olduğunu göstermektedir. Sportif faaliyetlerinin bireyin yalnızca fiziksel zindeliği üzerinde değil aynı zamanda ruhsal ve zihinsel sağlığı üzerinde de olumlu etkilere sahip olduğu bilinmektedir. Sportif faaliyetlerde yer alan bireylerin yaşamış oldukları gerilimi azalttığı, özgüvenini artırdığı, canlılık hissettiği ve bunların yanı sıra hedeflerine varmış olmanın sevincin yaşadığı söylenebilmektedir. Diğer taraftan ele alındığında katılımcıların yaralanma kaygılarının düşük olması, saldırganlık davranışlarını etkileyebilir. Ayrıca öfke puanlarında ortalama puan sergilemesi, öfkenin saldırganlık davranışlarına dönüşmediğini gösterir. Öfke ve saldırganlık her ne kadar aynı kavramlanmış gibi düşünülse de farklı anlam ifade ettiği bilinmelidir.

Tablo 2. SYKÖ ve SSÖÖ Puanlarının Dağılımı

SYKÖ	Madde sayısı	n	Ort	Ss	Çarpıklık	Basıklık	Min.	Mak.
Yeteneğini Kaybetme Kaygısı (YKK)	3	266	2,29	1,01	,595	-,051	1	5
Zayıf Algılama Kaygısı (ZAK)	3	266	1,98	1,04	1,115	,635	1	5
Acı Çekme Kaygısı (AÇK)	3	266	3,04	1,00	-,307	-,561	1	5
Hayal Kırıklığına Uğratma Kaygısı (HKUK)	3	266	2,50	1,17	,460	-,722	1	5
Sosyal Desteği Kaybetme Kaygısı (SDKK)	3	266	2,02	1,00	,832	-,038	1	5
Yeniden Yaralanma Kaygısı (YYK)	4	266	2,94	1,01	-,151	-,440	1	5
Genel Toplam	19	266	2,49	0,75	,200	,240	1	5
SSÖÖ	Madde sayısı	n	$\bar{X}$	Ss	Çarpıklık	Basıklık	Min.	Mak.
Öfke	7	266	3,14	0,89	,036	-,389	1	5
Saldırganlık	3	266	2,29	0,95	,850	,371	1	5
Genel Toplam	10	266	2,71	0,82	,590	,356	1	5

SYKÖ (Spor Yaralanması Kaygı Ölçeği)/ SSÖÖ (Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği)

Katılımcıların “cinsiyet” değişkenine göre SYKÖ ve SSÖÖ genel ve alt faktörleri ile

uygulanan t-testi sonuçları göre SYKÖ hayal kırıklığına uğratma kaygısı [$t_{(264)}=-2,546$,

$p < 0.05$] ve SSÖÖ alt boyutu olan öfke [$t_{(264)} = -2,195$, $p < 0.05$] ile saldırganlık boyutlarında [$t_{(264)} = -4,394$, $p < 0.01$] ve genel toplamda [$t_{(264)} = -3,754$, $p < 0.01$] cinsiyete bağlı erkeklerin lehine farklılaşma tespit edilmiştir. Başka bir ifade ile erkeklerin daha çok yaralanma sonucu hayal kırıklığına uğratma kaygısı taşıdıkları ve spor yaparken daha çok öfke ve saldırganlık gösterdiği söylenebilir (Tablo 3). SYKÖ diğer boyutlarında cinsiyete bağlı benzer yaralanma kaygıları taşıdığı tablo 3'te görülmektedir. Cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde SYKÖ puanlarının HKUK ve SDKK boyutlarında erkek katılımcıların daha çok hayal kırıklığına uğratma ve sosyal desteği kaybetme kaygısı taşıdıkları görülmüştür. Bu durum aslında erkelerin kadınlara oranla daha güçlü fiziksel yapı profili sergilediğinden bu gücünü kaybetmesinin çevresindeki antrenörü veya ailesi gibi kişiler karşısında mahcup olacağı ve onların gözündeki profili kaybetme korkusu düşüncesinden kaynaklanabilir. Ayrıca bu gücü kaybettiğinde çevresinden alacağı desteğinde (maddi/manevi) azalacağı düşüncesini yaralanma kaygılarının yüksek olmasının nedeni olabilir. Mevcut araştırma sonuçlarını destekleyen Bayındır'ın (2021) elit güreşçi sporcularla yaptığı çalışmada YYK boyutunda,³⁵ Arıkan ve Çimen'in (2020) özel yetenek sınavı için üniversiteye başvuru yapan adayların yaralanma kaygılarını AÇK, HKUK ve SDKK boyutlarında erkek katılımcıların daha çok yaralanma kaygısı bildirdiklerini belirtmiştir.²⁷ Benzer sonuçların olduğu araştırmalar da görülmüştür (Zurita-Ortega ve ark.2019; Tanyeri 2019).^{32, 30} Kaplan ve

Andre'nin (2021) çalışmalarında da SDKK, ZAK, AÇK boyutlarında bayan katılımcıların erkek katılımcılara göre daha az yaralanma kaygıları taşıdıkları görülmüştür.²⁸ Kabak ve Çelik'in (2022) çalışmasında erkek katılımcıların YKK, ZAK ve YYK boyutlarında daha yüksek yaralanma kaygısı göstermişlerdir.³⁶ Yabancı literatürde de kadınların yaralanma kaygılarının yüksek olduğunu, erkeklerin kaygılarını göstermeme eğiliminde olduklarını, belirten çalışmalar yer almaktadır (Jennifer ve Sandra, 2005).³⁷ Genel anlamda yapılan çalışmalarda her iki cinse ait farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Bu durumun çalışma grubunu oluşturan kişilerin özellikleri ile bağlantılı olabileceği düşünülmektedir. SSÖÖ puanları incelendiğinde ise genel ve alt boyutlarında erkek katılımcıların daha yüksek saldırganlık ve öfke düzeylerine sahip olduğu görülmektedir. Türk toplum yapısını incelediğimizde erkeklerin ataerkil yapısı ve fiziki güç olarak kadınlara oranla güç gösterme güdüsünün yoğun olduğu bir toplum yapısı saldırganlık ve öfke eğilimine daha yatkın olmasına neden olmuş olabilir. Genel olarak mevcut araştırma sonuçları literatürdeki araştırmalarla benzerlik göstermektedir. Toplumumuzda kadınların erkeklere göre daha kibar, uysal ve edilgen yetiştirildiği düşünüldüğünde erkeklerin kadınlara göre antisosyal davranış gösterme eğilimlerinin daha fazla olduğu söylenebilir. Güvendi ve Pehlivan (2020)'ın kadın dövüş sporları üzerine yaptığı araştırmada olumlu şekilde yapılan içsel konuşmaların kadınların saldırganlık ve öfke düzeylerini erkeklere oranla azalttığını belirtmiştir.³⁸

Tablo 3. SYKÖ ve SSÖÖ Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı

SYKÖ	Cinsiyet	n	Ort.	Ss	sd	t	p
Yeteneğini Kaybetme Kaygısı	Kadın	85	2,16	0,95	264	-1,445	,150
	Erkek	181	2,35	1,04			
Zayıf Algılanma Kaygısı	Kadın	85	1,80	0,97	264	-1,915	,057
	Erkek	181	2,07	1,07			
Acı Çekme Kaygısı	Kadın	85	3,14	0,94	264	1,065	,288
	Erkek	181	3,00	1,03			

Tablo 3. (Devamı)

SSÖÖ	Cinsiyet	n	Art. Ort.	Ss	sd	t	p
Hayal Kırıklığına Uğratma Kaygısı	Kadın	85	2,23	1,04	264	-2,546	0,01*
	Erkek	181	2,62	1,21			
Sosyal Desteği Kaybetme Kaygısı	Kadın	85	1,84	0,89	264	-2,025	0,04*
	Erkek	181	2,11	1,04			
Yeniden Yaralanma Kaygısı	Kadın	85	2,90	1,04	264	-,393	,694
	Erkek	181	2,95	1,00			
Genel Toplam	Kadın	85	2,37	0,66	264	-1,654	,099
	Erkek	181	2,54	0,79			
Öfke	Kadın	181	2,96	0,87	264	-2,195	0,03*
	Erkek	85	3,22	0,88			
Saldırganlık	Kadın	181	1,93	0,75	264	-4,394	0,00**
	Erkek	85	2,46	0,99			
Genel Toplam	Kadın	181	2,45	0,70	264	-3,754	0,00**
	Erkek	181	2,84	0,84			

**p<0,01, *p<0,05 SYKÖ (Spor Yaralanması Kaygı Ölçeği)/ SSÖÖ (Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği)

Katılımcıların günlük antrenman saati değişkenine göre uygulanan analiz sonrasında tek yönlü ANOVA sonuçları, sporcuların SSÖÖ hayal kırıklığına uğratma kaygısı [$F_{(3,355)}=4.375$, $p<0.05$] ve sosyal desteği kaybetme kaygısı [$F_{(3,355)}=4.375$, $p<0.05$] puanlarının farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu farklılıkların 1 saat antrenman yapan sporcuların 2-3 saat yapanlardan daha çok hayal kırıklığına uğratma ve sosyal desteği kaybetme kaygısı yaşadığı uygulan çoklu karşılaştırma (Tukey HSD) analizi sonucunda belirlenmiştir (Tablo 4). SYKÖ ve SSÖÖ diğer boyutlarında anlamlı farklılık belirlenmemiştir. Literatür incelendiğinde araştırma bulgularının aksine haftada 1-2 gün fiziksel antrenman yapanlar ile 3-4 gün ve üstü antrenman yapanlardan YKK taşıdıkları belirtilmiştir.²⁷ SYKÖ

puanları incelendiğinde günde 1 saat antrenmana katılım sağlayanların günde 2 ve üzeri saat antrenmana katılım sağlayanlardan daha çok hayal kırıklığına uğratma ve sosyal desteği kaybetme kaygısı yaşadıkları tespit edilmiştir. Ulaşılan bu sonucun antrenman saati az olanların kendilerine fiziksel olarak yetersiz hissetmesine neden olabileceği, istenilen performansı sergileyemeyeceği hissine kapılmalarına ve bundan dolayı da çevresindekileri hayal kırıklığına uğratacağı aynı zamanda onlardan aldığı sosyal desteği kaybedeceği kaygısına düşmüş olabilirler. SSÖÖ puanlarının antrenman saat sıklığı açısından anlamlı farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Literatür çalışmalarının bu değişken açısından yetersiz olması bu değişkenle ilgili daha çok araştırma yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 4. SSÖÖ ve SYKÖ Puan Ortalamalarının Günlük Antrenman Saati Değişkenine Göre Dağılımı

SYKÖ	Günlük Antrenman Sıklığı	n	Ort.	Ss	Sd	F	p	Fark
Yeteneğini Kaybetme Kaygısı	1 Saat	74	2,43	1,14	2-263	,998	,370	Yok
	2 Saat	129	2,24	0,94				
	3 +	63	2,21	1,00				
Zayıf Algılanma Kaygısı	1 Saat	74	2,08	1,13	2-263	,470	,626	Yok
	2 Saat	129	1,96	0,94				
	3 +	63	1,91	1,14				

Tablo 4. (Devamı)

Acı Çekme Kaygısı	1 Saat	74	3,05	1,05	2-263	,451	,637	Yok
	2 Saat	129	3,08	0,93				Yok
	3 +	63	2,94	1,10				Yok
Hayal Kırıklığına Uğratma Kaygısı	1 Saat	74	2,80	1,21	2-263	4,707	,010*	1/2-3
	2 Saat	129	2,33	1,17				Yok
	3 +	63	2,19	1,04				Yok
Sosyal Desteği Kaybetme Kaygısı	1 Saat	74	2,34	1,19	2-263	5,157	,006*	1/2-3
	2 Saat	129	1,89	0,84				Yok
	3 +	63	1,85	1,00				Yok
Yeniden Yaralanma Kaygısı	1 Saat	74	2,97	1,09	2-263	,071	,932	Yok
	2 Saat	129	2,92	0,97				Yok
	3 +	63	2,94	1,02				Yok
Genel Toplam	1 Saat	74	2,63	0,84	2-263	2,018	,135	Yok
	2 Saat	129	2,45	0,68				Yok
	3 +	63	2,39	0,77				Yok
Öfke	1 Saat	74	3,15	0,95	2-263	2,668	,071	Yok
	2 Saat	129	3,23	0,86				Yok
	3 +	63	2,92	0,83				Yok
Saldırganlık	1 Saat	74	2,37	1,10	2-263	,989	,373	Yok
	2 Saat	129	2,32	0,89				Yok
	3 +	63	2,15	0,88				Yok
Genel Toplam	1 Saat	74	2,76	0,94	2-263	2,026	,134	Yok
	2 Saat	129	2,78	0,77				Yok
	3 +	63	2,53	0,73				Yok

*p<0,05 SYKÖ (Spor Yaralanması Kaygı Ölçeği)/ SSÖÖ (Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği)

Tablo 5'te SSÖÖ ve SYKÖ arasındaki ilişkinin orta düzeyde, anlamlı ve pozitif yönde olduğunu uygulanan "Pearson Korelasyon" testi göstermiştir [$r=0.52$, $p=0.00$]. Farklı bir deyişle iki değişkeninde birbirine bağlı olarak aynı yönde arttığı veya azaldığıdır. Tablo 5'te görüldüğü üzere yapılan regresyon analizi, sporcuların saldırganlık ve öfke sebeplerinin %27'sini yaralanma kaygılarından oluştuğu tespit edilmiş olup, yaralanma kaygıları saldırganlık ve öfkelerinin anlamlı yordayıcısıdır. Bu iki değişken arasındaki eşitlik; Sporda Saldırganlık ve Öfke= $1,307+0.57$ * Sporcu Yaralanma Kaygısı şeklindedir.

SSÖÖ ve SYKÖ arasındaki ilişki incelendiğinde orta düzeyde pozitif ilişki söz konusudur. Yani spor yaralanma kaygıları

ile saldırganlık ve öfke arasında doğru orantı vardır. Yaralanma kaygısı artarken saldırganlık ve öfke artmakta, yaralanma kaygısı azaldıkça saldırganlık ve öfke azalmaktadır. Ayrıca katılımcıların saldırganlık ve öfke sebeplerinin %27'sini yaralanma kaygılarından oluştuğu tespit edilmiştir. Bu sonuç aslında yaralanma kaygısı taşıyan sporcuların spor hayatının etkilenmeyeceği, belki takımda yer alamama korkusu, hatta daha ileri düzeyde spor hayatının sonlanacağı düşüncesinden kaynaklanabilir. Bu yüzden maç esnasında rakibin riskli hareketlerine tepki verip saldırganlık ve öfke davranışları sergilemesi doğal bir tepki olarak düşünülebilir.

Tablo 5. SSÖÖ ve SYKÖ Puan Ortalamalarının Korelasyon ve Regresyonu

	SSÖÖ	N	r	p	
SYKÖ		266	,523	0,00**	
	B	Standart Hata	β	t	p
Sabit	1,307	,148		8,838	0,00**
SYKÖ	,567	,057	,523	9,976	0,00**

*p<0,01, R=0.523, R²=0.274 SYKÖ (Spor Yaralanması Kaygı Ölçeği)/ SSÖÖ (Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği)F_(1,264)= 99,515

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, katılımcılar genel anlamda ortalama düzeyin altında yaralanma algısı, saldırganlık ve öfke sergilemişlerdir. SYKÖ ve SSÖÖ puanların farklı demografik bilgilerden elde edilen sonuçlar incelendiğinde; sporcuların yaralanma kaygıları sonuçlarına bakıldığında erkek katılımcıların yaralanma kaygılarının hayal kırıklığına uğratma ve sosyal desteği kaybetme kaygısı boyutlarında farklılaştığı, saldırganlık ve öfke düzeyleri ise erkek katılımcıların kadın katılımcılardan genel toplam ve tüm boyutlarda anlamlı fark düzeyinde değiştiği görülmüştür. Ayrıca diğer bir sonuca göre; yaralanma kaygısı ile saldırganlık ve öfke arasında orta düzeyde pozitif ilişki olup, saldırganlık ve öfke düzeylerinin %27'si yaralanma kaygılarından kaynaklanmaktadır.

Sporcuların psikolojik yönden kendilerini iyi hissetmesi sporcu performansı açısından önemli bir durumdur. Diğer bir ifadeyle spor ortamı ve eğitimi, bireyin yalnızca fiziksel ve motor becerilerini geliştirmesine yön vermekle sınırlı kalmayıp, bununla birlikte bilişsel, duygusal ve toplumsal gelişimine de yardımcı olabilmektedir.^{39,40} Bu yüzden sporcunun taşıdığı bu olumsuz durum antrenör, spor psikoloğu önemsenmeli ve gerekli kaygı ve endişe yaratan durumlar azaltılarak, psikolojik eğitimlere yer verilmelidir. Sporcuların yaralanma geçmişleri iyi takip edilmeli yaşanması olası olumsuz durumlar için tedbirli

davranılmalıdır. Ayrıca antrenörlerde yapılan akademik yayınları takip etmeli, psikolojik süreçler alanında kendini eğitmeli ve geliştirmelidir. Ayrıca bu alanda yaralanma kaygısı taşıyan kişilerin yaşadığı hayat hikâyeleri ile yapılacak nitel çalışma alana katkı sağlayabilir. Literatüre katkı sağlayacak çalışmalar için araştırma konusu farklı spor branşları, farklı yaş gurupları ile farklı coğrafi bölgelerde uygulanabilir. Antrenörlerin sporculara fair play kavramını benimsetmesi ile oluşabilecek olası saldırgan ve öfkeli davranışların önüne geçmesine ve daha sağlıklı bir spor ortamı oluşmasına katkı sağlayabilir. Sporcuları etkileyebilen yüksek performans algısı, politik arzular ve maddi ve manevi prestij olumsuz davranışlara yol açabilir. Bu durumda sporcuların öfke hislerinin yoğunlaşmasına ve saldırganlık eylemlerini sergilemelerine yol açmaktadır diyebiliriz. Dolayısıyla sporun evrensel değerlerini korumak, sporun barışçıl, bütünleştirici amaç ve hedeflerine ulaşmanın asıl amaç olduğu sporculara benimsetilmeli ve gerekli kurs ve seminerler verilmelidir. Bu bağlamda federasyonların kulüplere zorunlu olacak şekilde saldırganlık ve şiddeti önleyecek seminerler düzenlenmelidir. Antrenör ve spor psikologları, sporcuların göstereceği öfke ve saldırganlık davranışlarının kendilerine, rakibine ve takımına verebileceği maddi, manevi, fiziki ve psikolojik zararların etkilerini sporculara benimsetmelidirler.

KAYNAKLAR

1. Kusan, O. (2020). "Spor Sosyolojisi." G. Özen ve M. D. Dindar (Ed.), Sporun kavramsal temelleri-3: Multidisipliner bakış içinde (s. 41-58). İstanbul: Efe Akademi Yayınevi.
2. Nicholson, M. Hoyer, R. and Houlhan, B. (2011). "Introduction." In M. Nicholson, R. Hoyer, and B. Houlhan (Eds). Participation in sport: International policy perspectives. London: Routledge.
3. Gürbüz, B. Kural, S. ve Özbek, O. (2019). "Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması." Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(2), 206-217.
4. Grix, J. and Carmichael, F. (2011). "Why Do Governments Invest In Elite Sport? A Polemic." International journal of sport policy and politics, 4(1),73-90.
5. Yıldırım, İ. (2005). "Fair Play Eğitiminde Beden Eğitiminin Rolü." Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 10(1), 3-16.
6. Erim, V. ve Küçük, H. (2015). "Farklı Kategorideki Kadın Milli Boksörlerin Psikolojik Dayanıklılıklarının Karşılaştırılması." Kastamonu Eğitim Dergisi, 25(1), 147-154.
7. Kavussanu, M. (2008). "Moral Behaviour in Sport: A Critical Review of the Literature." International Review of Sport and Exercise Psychology, 1(2), 124-138.
8. Jang, C.Y. (2013). "Development And Validation of The Sport Character Scale." Unpublished Ph. D. thesis, The University of Utah Department of Exercise and Sport Sciences, USA.
9. Görgüt, İ. ve Tuncel, S. (2017). "Spor Karakter Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması." Spormetre, 15(3),149-156.
10. Şahin, H. M. (2003). "Sporda Şiddet ve Saldırganlık." Ankara: Nobel Yayınevi.

11. Deffenbacher, J.L. (2011). "Cognitive-Behavioral Conceptualization and Treatment of Anger." *Cognitive and Behavioral Practice*, 18(55), 212-221.
12. Abrams, M. and Hale, B. (2005). "Anger: How to Moderate Hot Buttons." S. Murphy (ed.). in: *The sport psych handbook* (s. 93-112). Champaign, IL: Human Kinetics.
13. Yazıcı, Ö. F. (2022). "Rekabetçi Saldırganlık Ve Öfkede Prososyal Ve Antisosyal Davranışların Rolü." *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 13(2),117-132. DOI: 10.17155/omuspd.1125510.
14. Kassinove, H. and Tafraite, R.C. (2002). "Anger Management: The complete practitioner's guidebook for the treatment of anger." Atascadero, CA: Impact.
15. Balcıoğlu, Y.H. İldırım, E. ve Balcıoğlu, İ. (2016). "Spor Bilimleri Alanında Öfke Duygusu Ve Saldırganlığın Farklı Açılardan Değerlendirilmesi." *İÜ Spor Bilimleri Dergisi* 6(1),1303-1414.
16. Algur, V. (2019). "Üniversite Öğrencilerinin Anksiyete Ve Depresyon Düzeyleri İle Fiziksel Saldırganlık, Öfke, Düşmanlık Ve Sözel Saldırganlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi." *Yüksek Lisans Tezi, Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*.
17. Christoforidis, C. Kalivas, V. Matsouka, O. Bebetos, E. and Kambas, A. (2010). "Does Gender Affect Anger and Aggression in Handball Players?" *The Cyprus Journal of Sciences*, 8,3-11.
18. Metin, A. (2019). "Yüz İfadelerindeki Duygular: Derleme Çalışması." *OPUS International Journal of Society Researches*, 10(17), 2027-2055.
19. Fields, S. Collins, C.L. and Comstock, R.D. (2010). "Violence in Youth Sports: Hazing, Brawling and Foul Play." *British Journal of Sports Medicine*, 44, 32-37.
20. Koç, H. (2004). "Profesyonel Futbolcularda Durumluk Kaygı Düzeyini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi." *Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya*.
21. Smith, R.E. ve Smoll, F.L. (1990). "Sport Performance Anxiety: Handbook Of Social And Evaluation Anxiety." New York, 417-454.
22. Mankad, A. Gordon, S, and Wallman, K. (2009). "Perceptions of Emotional Climate Among Injured Athletes." *Journal of Clinical Sport Psychology*, 3, 1-14.
23. Maddison, R. and Prapavessis, H.A. (2005). "Psychological Approach to The Prediction and Prevention of Athletic Injury." *Journal Sport Exerc Psychol*, 27, 289-310.
24. Ekizoğlu, Ö. ve Sever, M. O. (2023). "Ön Çapraz Bağ Ameliyatı Olan Sporcuların Spora Dönüşlerindeki Duyguları, Performansta Kendine Güvenleri ve Risk Değerlendirmeleri." *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(1), 227-232.
25. Budak, H. Sanioglu, A. Keretli, Ö. Durak, A. ve Öz, B. (2020). "Spor Yaralanmasının Kaygı Üzerindeki Etkileri." *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1),38-47.
26. Kılıç, N. Özbayraktar, F. ve Kurt, T. (2012)." Spor kazalarından korunma ve ilk yardım." *Devlet Kitapları*, 3(17), 26-108.
27. Arıkan, G. ve Çimen, E. (2020). "Üniversite Adaylarının Spor Yaralanma Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi." *Eurasian Research in Sport Science*, 5(2), 118,127. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eriss/issue/58978/849886>. DOI: 10.35333/ERISS.2020.274.
28. Kaplan, E. and Andre, H. (2021). "Investigation of the Relationship Between Mental Training and Sports Injury Anxiety." *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 23 (1),1,8. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/tsed/issue/62305/692936>. DOI: 10.15314/tsed.692936.
29. Tanyeri, L. (2019). "Farklı Branş Sporcularında Yaralanma Kaygısının İncelenmesi." *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 577-591.
30. Zurita-Ortega, F. Chacón-Cuberos, R. Cofre-Bolados, C. Knox, E. and Muros, J.J. (2019). "Correction: Relationship of Resilience, Anxiety And Injuries in Footballers: Structural Equations Analysis." *PLoS ONE* 14(2), e0212083. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0212083>.
31. Steffen, K. Pensgaard, A. and Bahr, R. (2009). "Self-reported Psychological Characteristics As Risk Factors for Injuries in Female Youth Football." *Scandinavian Journal of Medicine Science in Sports*, 19, 442-451.
32. Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
33. Maxwell, J.P. and Moores, E. (2007). "The Development of A Short Scale Measuring Aggressiveness and Anger in Competitive Athletes." *Psychology of Sport and Exercise*, 8(2),79-193.
34. Caz, Ç. Kayhan, R.F. ve Bardakçı, S. (2019)." Spor Yaralanması Kaygı Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması." *Spor Hekimliği Dergisi*, 54(1),52-63. DOI: 10.5152/tjism.2019.116.
35. Bayındır, O. (2021). "Elit Genç Güreşçilerin Spor Yaralanması Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi." *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hitit Üniversitesi, Lisansüstü eğitim enstitüsü, Çorum*.
36. Kabak, S. ve Çelik, A. (2022). "Spor Alanı İle İlgili Özel Yetenek Sınavına Girecek Olan Bireylerin Branşlarına Göre Spor Yaralanma Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi." *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 6. Akademik Spor Araştırmaları Kongresi Özel Sayısı, 444-455.
37. Jennifer, M.R. and Sandra, E.S. (2005). "The Relationships Among Three Components Of Perceived Risk Of Injury, Previous Injuries And Gender In Non-Contact/Limited Contact Sport Athletes." *The Online Journal of Sport Psychology*. 7(1), 20-42.
38. Güvendi, B. ve Pehlivan MY. (2020). "Dövüş Sporcularının Kendi Kendilerine Konuşmaları İle Saldırganlık ve Öfke Davranışlarının İncelenmesi." *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*.14(2),168-176.
39. Türker, Ü. (2022). *Temel Okçuluk Eğitiminin Dikkat ve Konsantrasyon Yetisine Etkisi*. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 11(4), 1491-1506.
40. Çevik, A. Özmaden, M. Tezcan, E. ve Dokuzoğlu, G. (2021). *Öğretmenlerin serbest zaman ilgilenimlerinin yaşam doyumları üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 10(4), 784-79.